

Lars Oskan-Henriksens tale på Auschwitz-dagen

Taler

Lars Oskan-Henriksen
Forperson for Copenhagen
Pride

Dato

27. januar 2016

Sted

Rådhushallen, Københavns
Rådhus

Omstændigheder

Hvert år den 27. januar afholdes mindedag for Holocaust og andre folkedrab på datoen for befrielsen af den nazistiske KZ-lejren Auschwitz.

Deres Excellencer, mine damer og herrer og alle I, som ikke definerer jer inden for rammerne af en binær kønsforståelse.

Det er med ærefrygt, jeg står her foran jer og skal tale om noget, som var afsluttet, 25 år før jeg blev født, men som var så stor en del af min opvækst, og som jeg føler, er så afgørende for det liv, jeg lever.

Når vi markerer Auschwitz-dagen, er det, fordi vi insisterer på at bruge det, vi lærte i fortiden, i nutiden til at forme fremtiden.

Jeg er vokset op i efterkrigstiden – mine forældre er født under besættelsen og havde således ingen selvstændig erindring om de 5 forbandede år. Men mine bedsteforældre havde det – og det prægede hele min opvækst at høre om en tid, som omtaltes med store følelser af alle, som havde oplevet perioden – og det var dengang i 1970 de fleste.

Det var også en tid, som lå fjernt fra den hverdag, jeg voksede op i, og som dermed forekom uforståelig og uhandgribelig.

Jeg har haft den store lykke i min tilværelse, at jeg for 4 år siden mødte Leslie Schwartz og siden har skrevet med ham, ligesom jeg har arrangeret foredragsturneer for ham til danske og svenske gymnasier. Leslie blev født i Ungarn i 1930 i en jødisk familie. Som 13 årig blev han deporteret til Auschwitz med hele sin familie, af hvilken han var den eneste, som overlevede. Leslie er

også en af få overlevende tilbage, som har siddet i Auschwitz, og som fortsat er i stand til at fortælle om sine oplevelser.

Med ét rykkede Holocausts helvede HELT tæt ind i mit eget liv – og et af resultaterne af mine samtaler med Leslie er, at Auschwitzdagen er en dag, som det er særligt betydningsfuldt for mig at være med til at markere.

Det er med stor tilfredshed, jeg i dag ser arrangementet rykket her til Rådhuset – for der er, for mig, en sammenhæng mellem medborgerskab og demokratisk medbestemmelse, som huset her er symbol på, og fratagelsen og fornægtelsen af samme rettigheder og Holocaust og andre folkedrab.

Når jeg står her i dag som repræsentant for en LGBTQ – Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Queer-organisation er det naturligt, fordi vi deler et skæbnefællesskab med de andre grupper, som systematisk blev udskilt af samfundet og var ofre for Holocaust. Men også fordi jeg er leder af en synlighedsfestival, som netop arbejder for at sikre lige borgerrettigheder og bekæmpe ansatser til forskelsbehandling.

Invitationen har givet mig anledning til at reflektere over lighedspunkter mellem den gruppe, jeg er repræsentant for, og de andre grupper af holocaustofre, navnlig det jødiske folk.

Uden sammenligning i øvrigt kan man hævde, at vi som LGBTQ-personer lever i en diaspora lig den jødiske frem til staten Israels oprettelse.

Mange steder i verden står LGBTQ-personer helt uden for samfundet, nægtet alle rettigheder og al beskyttelse, og ingen lande i verden tager, som Israel gør det med jøder, betingelsesløst imod enhver LGBTQ-person og tilbyder dem beskyttelse.

Ligesom det jødiske folk frem til staten Israels oprettelse i 1948 er vi et "folk uden hjemland" – spredt ud over hele kloden – oftest forfulgt og udsat for diskrimination både fra civilsamfundet og fra regeringer og magthavere.

Over alt er det det samme mønster, der tegner sig: Hvor staten lovgiver forskelligt for LGBTQ-personer, og borgere i øvrigt, og altså dermed udøver statsligt sanktioneret diskrimination og nægtelse af almindelige

menneskerettigheder, der følges det op af vold, udskillelse, forfølgelse, mord, tab af familierelationer og deraf afledt fattigdom og social nød.

Nazisterne havde, for mig at se, held med at drive to diskurser frem: Dels et os-og-dem-narrativ, som i særlig og helt ekstrem grad gik ud over jøder og romaer, dels en nyttediskurs om, at et menneske ikke må ligge samfundet til last – være degenereret – som særligt vendtes mod handicappede og homoseksuelle.

Begge diskurser skal vi være os for endnu den dag i dag. Begge diskurser kan uimodsagte, også i vores tid, føre til forfølgelse af udsatte grupper.

Al erfaring viser, at marginalisering af bestemte befolkningsgrupper er første skridt på vejen, fratagelse af borgerrettigheder det næste, og endelig udskillelse socialt eller fysisk det tredje. Og derefter – syndfloden.

Det kan vi imødegå gennem synlighed og aktivt samfundsengagement. Gennem en konstant insistere på rettigheder, menneskeværd, lighed for loven, oplysning og deltagelse.

Derfor er f.eks. de russiske anti-homolove, som vi har brugt mange kræfter i Copenhagen Pride på at protestere imod, så enestående ondskabsfulde.

For de kriminaliserer retten til at ytre sig om sit eget liv, til at drive oplysningsvirksomhed, til at være politisk aktiv som organisationer for at bekæmpe forskelsbehandling, til at leve i åbenhed og frihed.

Man nægter ganske simpelt de russiske LGBTQ-organisationer en stemme.

De tvinger også folk, som ikke nødvendigvis opfatter sig selv som aktivister, til at leve i skjul af angst for repressalier fra udlejere, arbejdsgivere, kolleger, studiekammerater, familie, hadgrupper osv.

Denne påtvungne usynlighed fremmer fordomme på fuldkomment samme måde, som det var konsekvensen af de nazistiske love, som nægtede jøder adgang til at leve åbne, almindelige liv i Tyskland og tyskbesatte områder fra 1934-1945.

Når man mistede kolleger, naboer, kunder i butikken, når man ikke længere handlede hos den lokale grønthandler, fordi han var jøde, eller så den jødiske

husmor købe ind i samme butik som én selv, så fremmede det mistroen og gjorde det lettere at rive livsgrundlaget væk under mennesker og til sidst helt udrense dem af samfundet.

For de stod uden forbindelser, uden forbundsfæller, uden venner og bekendte, som savnede dem og oprørtes på deres vegne – og tog til genmæle mod dæmoniseringen og udskillelsen.

Også homoseksuelle blev ofre for de nazistiske forfølgelser – og LGBTQ-personer er fortsat ofre i mange egne af verden.

Vi har ingen opgørelser over danske homoseksuelle ofre, men tyske homoseksuelle var helt fra begyndelsen af naziregimet udsat for systematisk forfølgelse. Under Weimarrepublikken havde Tyskland afkriminaliseret homoseksualitet og en helt ny, fri og innovativ subkultur optod.

Men allerede i 1935, blot et halvt år efter udnævnelsen af Adolf Hitler til tysk Fører, genindførtes bestemmelserne fra den gamle præsiske straffelov af 1871 – endog med væsentlige skærpelser, idet såvel lesbisk praksis som, hvad der bredt benævntes utugtig opførsel, også kriminaliseredes.

Antallet af domfældelser steg med alarmerende hast og nåede 8.000 om året. Ydermere var det tilladt Gestapo at indsætte mistænkte i koncentrationslejre alene på anklagen – uden rettergang. Mærket med en lyserød trekant.

Det totale fravær af borgerrettigheder. Nægtelse af medborgerskab.

Og i denne historie spiller den danske læge Carl Værnet en helt afgørende del. Han mente at kunne helbrede homoseksuelle. Fra 1943-45 udnyttede han indsatte i Neuengamme og Buchenwald til, under tvang, at foretage uhyggelige eksperimenter for at finde en kur mod homoseksualitet.

Carl Værnet refererede direkte til Heinrich Himmler.

Efter krigen vendte Værnet tilbage til Danmark, hvor han blev anholdt. Det lykkedes ham under foregivende af sygdom at flygte til Argentina. Danmark har aldrig søgt ham udleveret. Så sent som i 1998 afviste daværende statsminister Poul Nyrup Rasmussen at undersøge, hvordan en eftersøgt krigsforbryder på

den måde kunne have held til at undgå retsforfølgelse.

Og det mest groteske i denne fortælling: Da de tyske homoseksuelle, som havde overlevet fangenskabet, vendte hjem fra helvede på jord, blev de som den eneste gruppe IKKE anerkendt som ofre, havde ingen adgang til erstatning for deres lidelser og fik ikke del i samfundets kollektive soning, gennem hvilke andre grupper genvandt deres menneskelighed, integritet og borgerrettigheder. Tværtimod oplevede de, når de gjorde opmærksom på, hvad de havde gennemlevet, at de blev fængslet igen efter samme lov, som nazisterne havde fængslet dem efter, men denne gang af den demokratiske Forbundsrepublik.

Først i 1994 ophævedes §175 endegyldigt i Tyskland.

I efterkrigstiden anklagedes således mere end 100.000 mænd og mere end 50.000 idømtes fængselstraffe.

Et demokrati, skrev Hal Koch, belært af Holocaust, skal kendes på, hvordan det behandler sine mindretal.

Det er retten til forskellighed, vi skal hylde. Jeg bliver glad, når jeg ser den jødiske dreng med sin kippah, den muslimske pige med sit tørklæde eller homoparret hånd i hånd på gaden, for alle er de repræsentanter for det princip, at i vores land skal man kunne leve i overensstemmelse med sig selv. Og de er alle repræsentanter for princippet om synlighed – forskellighed – nuancer i at være menneske.

Vi kan diskutere muslimske tørklæder eller jødiske spiseregler, hvis vi oplever, at det begrænser eller undertrykker mennesker, men vi skal gøre det på et principielt niveau og ud fra en præmis der hedder: Hvordan sikrer vi individet størst mulig ret til at vælge i eget liv?

Vi skal ikke diskutere, om man kan gå på arbejde med tørklæde på, fordi det støder os på vore personlige manchetter – for så er det næste skridt at acceptere, at man skal se ud eller opføre sig på en bestemt måde for at være en dygtig fagperson, og så er de næste, der rammes, f.eks. transpersoner, som alle undersøgelser viser, er udskilte af arbejdsmarkedet i helt ekstrem grad i Danmark i 2016 – en udskillelse, som ikke kan begrundes i manglende faglighed, men alene i diskriminerende ansættelsespraksis.

Den slags skal vi ikke acceptere.

Danmark har en af verdens ældste LGBTQ-bevægelser. Siden 1948 har aktivister kæmpet for vore rettigheder og ligestilling. I de første mange år under en antagelse om, at hvis man klædte sig pænt og borgerligt på og ikke provokerede med synlige, offentlige udtryk for sin kærlighed, så ville befolkningen på sigt forstå, at vi ikke var farlige eller så anderledes, som fordommene lod ane.

Historien viser, at den tilgang ikke var den mest effektive.

Ikke før man i slutningen af 1960'erne slog om til en mere aktivistisk, uadvendt, provokerende happeningbevægelse, begyndte meningerne for alvor at brydes, og udviklingen at flytte sig positivt.

Det var nødvendigt at tvinge sig vej ind på dagsordenen. At insistere på at blive set. Det var nødvendigt at vise, at man var borgere på alle niveauer i landet, og at det at være LGBTQ-person handler om hele vore liv, ikke blot det, der antages at ske i vore soveværelser.

Vi tiltvang os, kan man sige, medborgerskabet.

Copenhagen Pride er en synlighedsfestival. Vi ønsker at sikre, at der er en generel opmærksomhed på, at samfundet indeholder en stor gruppe medborgere, som lever forskelligt fra flertallet, som elsker på en lidt anden måde, hvis kønsidentitet er udfordret af binære opfattelser, men som vel at mærke er en yderst heterogen gruppe.

Ved at vise os, vores kultur og vores forskellighed frem og sætte den til debat, forsøger vi at modarbejde enhver ansats til stereotypisering af os.

Vi er IKKE én gruppe – men mange enkelte individer. Forenet i ønsket om retten til at leve i overensstemmelse med vores natur. Der er ikke én model eller kasse, der passer på os alle.

Når vi holder vores festivaler og andre arrangementer, så er det i bestræbelsen på at vise denne forskellighed, få folk til at tage aktivt stilling til os og sikre, at ingen

kan sige, at bøsser, lesbiske, biseksuelle, trans- og queerpersoner, dem kender vi ikke noget til.

De findes ikke blandt os!

Vi vil vise, at LGBTQ-personer er vores allesammens forældre, søskende, venner, kolleger, bankrådgivere, brandmænd, plejepersonale, skolelærere osv. At LGBTQ-personer deltager og bidrager på lige fod med andre borgere, og derfor også har ret til lige rettigheder.

Det er ikke noget, vi beder om – det er noget, vi har krav på!

Om det er ægteskab, retten til at stifte familie, være trygge i vore arbejdsliv, kunne arve hinanden eller donere blod. Det er vores ret at have disse muligheder i et moderne samfund – det insisterer vi på. Ingen diskriminerende regel er for lille eller ubetydelig for os at tage fat på – for så længe staten diskriminerer imod os – så længe denne statsligt sanktionerede mobning finder sted – så viser staten også med al ønskelig tydelighed, at med os er der tale om en gruppe andenrangsborgere, som det er i orden at behandle anderledes end andre og se ned på. Det vil vi ikke finde os i. Derfor går vi på gaden. Derfor råber vi op. Derfor insisterer vi på medborgerskabet – med lige dele pligter og rettigheder.

I mine refleksioner over ligheder og forskelle mellem LGBTQ-personer og det jødiske folk faldt et andet forhold mig ind, som til forskel fra det tidligere, adskiller os væsentligt.

Et jødisk barn – uanset næsten i hvilket samfund det vokser op – hvor forstående overfor jødisk tro og kultur eller hvor diskriminerende, det end måtte være – et jødisk barn vokser op i en familie og en kulturkreds, som det skal leve i resten af sit liv. Det indpodes kulturen fra lille, lærer den fra forældre, bedsteforældre, oldeforældre og hele sin udvidede familie: onkler, tanter osv. Det går måske i en jødisk skole, lærer om sin og sin families kultur og historie og bliver dermed fra helt lille en aktiv kulturbærer.

Et barn, som i puberteten erkender at være LGBTQ-person, skal derimod først efter sit udspring og i sit møde med LGBTQ-miljøet lære sig selv at kende og forstå, hvad det er for en kultur, historie og miljø, det nu bliver en del af – hvis historie nu også bliver DETS historie.

Her står ikke nødvendigvis en flok beredvillige familiemedlemmer til rådighed med den historie. Her er ikke en kulturbåren indførelse i miljøet.

Det kan medføre rodløshed, hvis vi ikke besinder os på den opgave: at oplyse både vore egne og verden omkring os om den historie og den kultur, der er vores. Det tjener Copenhagen Pride også til – som organisation og som festival: at sikre, at vi får fortalt historien, får skabt adgang til det fælles narrativ, det store fællesskab, som transcenderer tid, rum, og landegrænser, og gennem hvilket vi deler historie og erfaringer med LGBTQ-personer over hele kloden.

Vi har ansvar for at sikre, at LGBTQ-historien og kulturen ikke forbigås eller glemmes i den samlede fortælling, men drives frem i sin egen ret og gøres tilgængelig for nye generationer af unge, som skal integreres i vores fællesskab.

Det er det, pridebevægelsen står for: evnen til at skabe sammenhængskraft og kampgejst gennem selvbevidsthed og selvagtelse, som er de ord, PRIDE retteligt bør oversættes til.

For selvagtelse er afgørende, når vi taler medborgerskab. At vi bekæmper rodløsheden og gør det ubefæstede rodfast.

Det træ, der står på en solid rod, er vanskeligere at blæse omkuld i storm end det, der står mindre dybt forankret. Og det træ, der står omgivet af andre træer og nyder godt af den læ, de yder, står sikrere, når storme raser, end det træ, der står alene på åben mark.

Således også med mennesker – vi skal kende os selv for at vide, hvad det er vi vil – og ikke vil.

Hvad det er for kampe, det giver mening for os at tage, og hvilke vi lader ligge. Og vi skal være synlige for hinanden for at skabe fællesskabsfølelse og mod til at stå fast på vore rettigheder.

Og netop dette stiller igen det viderværdige i den russiske lovgivning til skue – for også denne forankringsindsats kriminaliseres af den lovgivning, som fra Rusland nu breder sig ind over det tidligere Østeuropa.

Det er lande, hvor LGBTQ-personers rettigheder var blevet forbedret gennem de sidste 20 års øgede europæiske integration, som nu ruller rettigheder tilbage.

Jeg har sommetider brugt det billede, at vi som LGBTQ-organisationer i de vestlige demokratier, hvor der er opnået en høj grad af lighed, møjsommeligt gennem årtier, har bakset en gigantisk kampesten op ad en stejl bjergside.

Nu ligger den og balancerer på toppen. Men det er en skrøbelig balance, som det russiske eksempel med al uønskelig tydelighed viser, for hvis vi ikke bevarer presset og konstant stabiliserer stenen, så risikerer den at trille ned i hovederne på os igen og knuse os. Menneskerettigheder er ikke, som ellers konventionens præambel påstår, lige og umistelige. Tværtimod.

De kan tages fra én lige så hurtigt, som en folkestemning skifter.

Derfor kan vi ikke tillade os at blive tilbagelænede og nyde de sejre, vi har opnået i vores kamp for rettigheder. Det er en konstant kamp, som skal kæmpes herhjemme og ude i verden – for vores egen skyld og på vegne af vore brødre og søstre og alle der i mellem, over hele kloden – særligt dem, som ikke kan tale på egne vegne, fordi deres grundlæggende rettigheder nægtes dem.

Det er vigtigt, at vi sammen benytter erindringen til at stå fast på et bedre samfund, som vi skaber i fællesskab.

Det gør vi i Copenhagen Pride. Vi bringer aktivismen ud på gadeniveau og viser os frem, står skulder ved skulder og marcherer i samlet flok

For os er paraden den dag, vi med den gamle arbejderdigter Oskar Hansens ord trodsigt rejser os i vrimlen.

Tak for ordet.

Kilde

Manuskript modtaget fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Mindetale, Regnbuebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/lars-henriksens-tale-pa-auswitch-dagen>